

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:
Tanner, P., Kompuinen, P. & Jussila, A. 2018. Miten ehkäistä keskeyttämisiä ammatillisessa koulutuksessa? TAMK Journal.
Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu.

DOI / URL: <http://tamkjournal.tamk.fi/miten-ehkaista-keskeyttamisia-ammattillisessa-koulutuksessa/>

Miten ehkäistä keskeyttämisiä ammatillisessa koulutuksessa?

TAMKin ammatillisen opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijat osallistuivat Tampereen messukeskuksessa toukokuussa järjestettyyn Taitaja2018-tapahtumaan. Tapahtuman yhteydessä opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijat kohtasivat ammatillisen koulutuksen parissa toimivia asiantuntijoita ja keskustelivat heidän kanssaan koulutuksen nykytilanteesta. Opintojen keskeytyminen on suuri huoli ammatillisessa koulutuksessa ja opiskelijat keräsivät kokemuksia ja ideoita, miten tähän huoleen voidaan vastata. Artikkelissa analysoidaan ja arvioidaan tapahtumassa koottuja näkemyksiä ja pohditaan sitä, miten keskeyttämisiin voidaan vaikuttaa.

KIRJOITTAJAT: PÄIVI TANNER, PÄIVI KOMPUINEN JA ARI JUSSILA

Taustaa aineiston keräämiseen ja aiempiin selvityksiin

V

uosittain järjestettävässä Taitaja-tapahtumassa on pääosassa ammatillisen

koulutuksen opiskelijoiden ammattitaitokilpailun Taitaja-finaali. Vuoden 2018 tapahtuma järjestettiin toukokuussa Tampereella Taitaja2018- tapahtuman nimellä. Tapahtuma on yhteistyötapahtuma ja ammatillisen koulutuksen esittelyfoorumi, jossa vieraillee paljon ammatillisen koulutuksen ja peruskoulun toimijoita sekä ammatillisen koulutuksen yhteistyökumppaneita. Ammatillisen opinto-ohjaajan koulutuksen opiskelijat osallistuivat tapahtumaan omalla pop-up -pisteellään. Pisteiden tarkoituksena oli keskustella ammatillisen koulutuksen parissa toimivien kanssa ajankohtaisista asioista. Yhdeksi keskustelun teemaksi nostettiin opintojen keskeytyminen, joka on suuri huoli ja ilmenee OPH:n julkaisemassa Ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen seurannan selvityksessä lukuvuodelta 2016-2017 (Opetushallitus 2018). Aihe herätti paljon keskustelua pisteellämme poikenneiden keskuudessa.

Opetushallituksen julkaiseman seurannan 2016-17 tulokset osoittavat, että suhteessa aiempiin seurantoihin eroprosentit ovat kasvaneet lähes kaikista näkökulmista tarkasteltuna. Koulutuksen järjestäjien eroprosenttien keskiarvo lukuvuonna 2016-2017 oli 11,4 %, kun se vastaavasti lukuvuonna 2013-2014 oli 8,6%. Koulutuksesta eroamisen kannalta riskiryhmiä näyttävät olevan nuoret aikuiset (20-24 -vuotiaat), erityisopiskelijat yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa ja äidinkielenään muuta kuin suomen tai ruotsin kieltä puhuvat. Lisäksi seuranta osoittaa sukupuolen vaikutuksen eroamiseen: naiset eroavat helpommin miesvaltaisilta aloilta ja miehet naisvaltaisilta aloilta. Eroamiselta suojaavia tekijöitä näyttivät olevan asuntolassa asuminen tai erityisoppilaitoksissa opiskeleminen. (Opetushallitus 2018.)

Määrällisesti suurinta eroaminen on tekniikan aloilla, tosin suhteessa opiskelijamäärään eniten opiskelijoita erosi matkailu-, ravitsemus- ja talousalalta. Perustutkinnoittain tarkasteltuna suurimmat eroprosentit löytyvät kone- ja metallialan perustutkinnosta, hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnosta, tieto- ja viestintätekniikan perustutkinnosta sekä autoalan perustutkinnosta. Eniten opiskelijoita näyttää eroavan

ensimmäisen 1,5 vuoden aikana opintojen aloittamisesta. Suurin osa eronneista on peruskoulupohjaisia opiskelijoita. (Opetushallitus 2018.)

Opetushallituksen selvitys auttaa koulutuksen järjestäjiä ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanossa antaen pohjaa kehittämiselle tilanteessa, jolloin opiskelu muuttuu aiempaa yksilöllisemmäksi. Tulokset antavat viitteitä siitä, mihin koulutuksen järjestäjän tulee suunnata ohjaus- ja tukipalveluiden resursseja eroamisen ehkäisyn näkökulmasta. ***Löytyykö yksilöllisiä polkuja niille nuorille, jotka ovat sinnitelleet jo peruskoulussa erityisin opetusjärjestelyin?*** Tarvitaan selkeitä toimenpiteitä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle putoamisen ehkäisemiseksi ja tuen tarpeiden tunnistamiseksi. Myös läpäisyn ja sujuvien siirtymien seuraamiseksi olisi määriteltävä yhdenmukaiset toimintatavat koulutuksen järjestäjien kirjaamiskäytäntöihin. Polkujen varmistaminen peruskoulusta toiselle asteelle sekä siirtymät toisen asteen sisällä tulee rakentaa joustaviksi ja niiden tukemiseksi tarvitaan kestävä ohjauspalvelut. Opiskelijalle tulee erotilanteessa tarjota riittävästi oikeanlaista ohjausta ja vaihtoehtoisia koulutuspolkuja. Tarvitaan positiivisten siirtymien vahvistamista. Ammatillisen koulutuksen reformissa painotetaan asiakaslähtöisyyttä. Se pitää sisällään joustavat ja tuetut polut oppilaitoksen sisäisiin siirtymiin, muuhun koulutukseen ja tukipalveluihin sekä työelämään.

Määrällisen seurannan tulosten pohjalta nousi esiin kuusi kehittämis ehdotusta ammatillisen koulutuksen järjestäjille siirtymien sujuvoittamiseksi ja koulutuksen läpäisyn edistämiseksi:

- Opintojen läpäisyn seuraaminen (putoamisvaarassa olevien ohjaaminen, tieto jatkosijoittumisesta)
- Kirjaamiskäytännöt (koulutuksen järjestäjien yhtenäinen tiedonkeruu ja kirjaaminen opiskelijan siirtymistä)
- Eroamisen kannalta kriittisten ryhmien tunnistaminen (20-24-vuotiaat, ohjaus- ja tukipalvelujen oikea-aikainen kohdentuminen)
- Eroamisen riskitekijöiden tunnistaminen ja ohjaus- ja tukipalvelujen kohdentaminen tehokkaammin riskiryhmiin. Riskitekijöitä ovat siis: ikä (nuoret aikuiset), kieli (muu kuin suomi tai ruotsi äidinkielenä), sukupuoli (naiset miesvaltaisilla aloilla ja miehet naisvaltaisilla aloilla), erityisopiskelijan status (yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa). Eroprosentit ovat lisääntyneet huomattavasti ajanjaksolla 7kk – 1,5 v. koulutuksen aloittamisesta. Huomioita pitäisi siis kiinnittää erityisesti tähän ajanjaksolle.
- Eron syiden tunnistaminen ja nopea puuttuminen (yhtenäinen luokittelu)
- Pohjakoulutuksen luokittelu (yhtenäinen luokittelu, joka mahdollistaa tiedon vertaamisen ja helpottaa jatkossa tehtävää seurantatyötä) (Opetushallitus 2018.)

Raportissa avattujen määrällisten lukujen taustojen selvittämiseksi Zoomi-hankkeessa toteutetaan vuoden 2018 aikana laadullinen selvitystyö (Zoomi n.d.). Sen avulla päästään tarkastelemaan syitä eroprocenttien takana ja laatimaan kehitysajatuksia sujuvien siirtymien vahvistamiseksi.

Taitaja2018-tapahtuman yhteydessä käytyjen keskustelujen satoa

Aihe puhututti ja herätti paljon keskustelua. Saimme ajatuksia niin perusopetuksen kuin ammatillisen koulutuksen opettajilta, opinto-ohjaajilta ja oppilaitosten johdolta sekä myös yritys- ja työelämästä ja nuorilta aikuisilta itseltäänkin. Aihe kiinnosti myös pisteellämme vierailleilta opetus- ja kulttuuriministeriön edustajia.

MITEN EHKÄISTÄ KESKEYTTÄMIS- AMMATILISESSA KOULUTUKSESSA

OPPILOIKKSI
ETIVÄN NUOR
TEKIJÄITÄ O

OPITATIO

PUUTU TAAN
NOPEASTI JA
TARJOTAAN
VAIHTOEHTIA

Opin
tään

TUNNISTAMINEN
JA
TUNNUSTAMINEN

KUUNTELEMINEN

20.10.2018
30h/kuu

Työjärjestyk-
set oppilas - JOSTAVAT
kuuluvalle OPINTOPOLU-
OIKEESTI

OPINTOPOLU
- OIKEUS
- OIKEUS
- OIKEUS

KONTAKKINEN

AIKAA + TAITOJA
HEIK. KOHT
OIKUUSEEN

NOPEAT
OPINTOPOLU
OPIJEESE
AIK

OHJAA
SAATA
HETI

LYHYENNÄT
KOULUTUS -
AJAT

ULKOIS!
LIIKU!

NOPEAT -
KONIMUOTOISET
OPIMISYMPÄRISTÖ
JA TAVAT

NUKU!

NÄKÖALOJEN
AVAAJINEN
OPISRELLISELLE

ENNAKOINTI
-> AIKAA 6
100 KÄSIÄ

AIKAA/
PESUKESKIJÄ
MUKAILEJALLE

VÄLITÄVIÄ
AIKUISIA

LÄMMIN,
JÄMPPI K
TAMINEN

7. vuosi am. koulutusta
-> vaihte helpoksi

KUUNTELE
ARYSTA
PUHU SORAAN
KUNNIOITA

Mukana
lämmen

VASTUUNENKILÖ,
JOLLA ON TIEDOSSA
OPISKELIJAN KOKONAIS-
TILANNE JA PATEUS
HUOLTAJIIN, HARUT
YKSISSÄ KÄSISSÄ

ARXIRYTMİ
OPISKELIJAN
ITÄNÄMINEN

Kuva 1 Keräsimme ajatuksia post it -lapuille, jotka koottiin seinälle nähtäväksi. (Kuva: Ari Jussila)

Lapuista voi koota seuraavia teemoja, jotka nousivat keskusteluissa esille.

Asioihin **puuttuminen nopeasti** on tärkeää ja siihen viittaavat näkemykset muodostavat oman teemansa. Oppilaitoksen toimijoille toivottiin enemmän aikaa omaan työhönsä ja opiskelijoiden kanssa toimimiseen. **Kohtaamisen tärkeys** ja siihen liittyvät asiat kuten kuunteleminen, arvostus, avoimuus ja kuuntelu on selkeästi erotettava teema. **Riittävä ohjaus** -näkökulma näkyi useassa vastauksessa ja ohjauksen painottuminen myös urasuunnitteluun. **Urasuunnittelu** ja selkeä näkemys siitä, mitä ala tulee tarjoamaan tukevat opintoihin kiinnittymistä. Yksilöllisten opintopolkujen **joustavuuden** hyödyntäminen opintojen suunnittelussa nähtiin tärkeänä ja tähän nykyinen lainsäädäntö antaa mahdollisuudet. Opiskelijoiden **elämäntaidot**, kuten nukkuminen, liikkuminen sekä elämänrytmi keräsivät myös mainintoja ja niiden merkitys opinnoissa selviämiseen nähdään tärkeänä. Viimeisenä teemana kirjauksista voidaan löytää **yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen** liittyvät tekijät.

Osa saamistamme ehdotuksista keskeyttämisen ehkäisyyn liittyi selkeästi rakenteisiin, jotka ammatillisen koulutuksen reformissa on pyritty huomioimaan. Tällaisia ovat mm. osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, joustavat opintopolut sekä nopeat ja lyhyemmät koulutuspolut. Opettajille kaivattiin ohjeistusta osaamiseen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Jonkin verran epäilystä herätti se, miten yksilölliset opintopolut oikeasti toteutuvat. On mielenkiintoista seurata, pystymmekö reformin ajatusten mukaisesti vastaamaan näihin ja edesauttavatko ne mahdollisesti keskeyttämisen ehkäisyä. Esille tuli myös ajatuksia siitä, että nyt opiskelu on liikaa sidottu koulujen loma-aikoihin ja mahdollisuus opiskella myös esim. kesällä nähtäisi mahdollisuutena. Tähän saadaan muutosta vähitellen siirryttäessä vuosityöaikaan. Onkin mielenkiintoista seurata tämän muutoksen vaikutuksia.

Vastauksissa korostui selvästi oppilaitoskulttuuriin liittyvät asiat. Näitä ovat esim. opiskelijoiden yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen, modernit ja monimuotoiset oppimisympäristöt, välittävät aikuiset ja opiskelijan aito kohtaaminen, kuunteleminen ja kunnioittaminen. Ohjauksen pitäisi olla helposti ja välittömästi saatavilla ja siihen pitäisi olla aikaa ja taitoja. Asioihin pitäisi pystyä puuttumaan nopeasti, kun huoli opiskelijasta herää. Muutamat toivat esiin huolensa erityisopiskelijoista ja siitä, miten säästöissä jää aikaa heidän ohjaamiselle: ”löytyykö käytännössä yksilöllisiä polkuja niille nuorille, jotka ovat sinitelleet jo peruskoulussa erityisin opetusjärjestelyin ja vuosiluokkiin sitomattomassa systeemissä”. Työnjako ja vastuiden selkiyttäminen ohjauksen suhteen tulevaisuudessa myös puhututti. Miten se toteutuu käytännössä ja kuka ottaa oikeasti vastuun opiskelijan ohjauksesta? Nähtiin tärkeänä, että jokaisella opiskelijalla olisi kuitenkin selkeästi yksi vastuuhenkilö, jolla on tiedossa opiskelijan kokonaistilanne.

Monet toivat esille myös työelämäyhteistyön merkityksen keskeyttämisen ehkäisemisessä. Motivoituneita ja sitoutuneita työpaikkaohjaajia pidettiin tärkeinä ja työpaikkaohjaajien perehdyttämistä ja kouluttamista tehtävänsä korostettiin.

Yhtenä asiana nousi esille myös uraohjauksen merkitys. Puhuttiin näköalojen avaamisesta opiskelijalle. Tällä tarkoitettiin mm. sitä, että olisi tärkeä nähdä, että mikä tahansa ammatillinen tutkinto on parempi vaihtoehto kuin jäädä ilman tutkintoa. Elämme aikaa, jolloin ammatteja katoaa ja uusia syntyy. Useimmat kouluttautuvat elämänsä aikana useaan ammattiin tai tehtävään. Usein myös sattuma puuttuu peliin. Elämä on jatkuvaa oppimista ja kouluttautumista. Tutkinto kuin tutkinto voi auttaa työllistymään ja eteenpäin omalla polulla, jota sattuma ohjailee. Yhden tutkinnon suorittaminen ei tarkoita sitä, että teet loppuikäs juuri yhtä tiettyä tehtävää tai harjoitat tiettyä ammattia vaan tutkinnon kuin tutkinnon kautta voi avautua uusia näköaloja ja mahdollisuuksia.

Ehdotettiin myös koulutuskokeiluja perusopetuksen aikana ja ehkä myös ammatillisessa koulutuksessa, jotta oma kiinnostuksen kohde löytyisi. Ammatillisessa koulutuksessa pitäisi koulutusalan vaihto tehdä helpoksi.

Osa kehittämisajatuksista liittyi opiskelijan omaan elämänhallintaan ja se vahvistamiseen (mm. arkirythmi, liikunta, ulkoilu ja lepo) sekä myös opiskelunvalmiuksien parantamiseen. Myös opiskelijan oman sitoutumisen ja motivaation vahvistaminen nähdään keskeisenä. Tähän kaivataan apuvälineitä.

Ajatuksia oman toiminnan, oppilaitosten ja opettajankoulutuksen toiminnan kehittämiseen

Kohtaamisissa kerättyjen näkemysten perusteella oppilaitosten henkilöstön osaamisperusteisuus- osaamista tulee edelleen vahvistaa ja tukea, esimerkiksi osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen sekä henkilökohtaistamiseen. Lisäksi kaivattiin taitoja kohdata opiskelija, tunnistaa opiskelijan tilanne sekä löytää, tuntee ja käyttää saatavilla olevia tukitoimia. Yksilöllisten polkujen toteuttaminen haastaa koulutuksen järjestäjät miettimään, miten rakenteet ja työn organisointi saadaan toimiviksi nykyisen lain edellyttämässä tilanteessa. Henkilöstökoulutus on merkittävä tapa vastata näihin vaatimuksiin. Erilaiset opetustoimen täydennyskoulutukset tarjoavat etenkin reformiin liittyvää koulutusta ja täytyy toivoa, että henkilöstöllä on mahdollisuus irrottautua ja osallistua niihin. Vastaukset ovat saman kaltaisia kuin määrällisen seurannan raportissa esitellyt kehittämis ehdotukset. Nämä ehdotukset ja tapahtumassa kootut näkemykset haastavat myös ammatillista opettajan koulutusta. On mietittävä, miten nykyinen tilanne ja em. asiat huomioidaan jo opettajan, opinto-ohjaajan tai erityisopettajan koulutuksessa.

Lähteet

Opetushallitus. 2018. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn määrällisen seurannan selvitys lukuvuodelta 2016-2017. Raportit ja selvitykset 2018:2. Luettu

31.5.2018. https://www.oph.fi/julkaisut/2018/ammattillisen_koulutuksen_lapaisyn_maarallisen_seurannan_selvitys_lukuvuodelta_2016-2017

Zoomi – Sujuvien siirtymien kansallinen koordinointi. N.d.Luettu

31.5.2018. https://www.oph.fi/kehittamishankkeet/zoomi/103/0/zoomi_tukee_ja_koulutta_a

Kirjoittajat

Päivi Tanner, opiskelija, ammatillinen opinto-ohjaajankoulutus, TAMK

Päivi Kompuinen, opiskelija, ammatillinen opinto-ohjaajankoulutus, TAMK

Ari Jussila, lehtori, ammattipedagoginen TKI, ammatillinen opettajankoulutus, TAMK, ari.jussila@tamk.fi